

KOMITÉT PRO UDRŽOVÁNÍ PAMÁTEK Z VÁLKY ROKU 1866
Hradec Králové 500 01, Eliščíno nábřeží 465, budova Muzea VČ

VÝROČNÍ ZPRÁVA

KOMITÉTU
PRO UDRŽOVÁNÍ PAMÁTEK
Z VÁLKY ROKU 1866

ZA ROK 2013

PŘEDLOŽENO VALNÉ HROMADĚ
DNE 22. 3. 2014
V HRADCI KRÁLOVÉ

Komitét pro udržování památek z války roku 1866 je spolkem podle § 214 a násl. občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. Byl zřízen v roce 1990 jako nástupce zaniklého Spolku pro udržování válečných památek na bojišti Královéhradeckém v Hradci Králové a dalších zaniklých spolků obdobného zaměření, které ukončily svoji činnost po roce 1918, 1951, resp. 1959. Sídlem Komitétu 1866 je budova Muzea východních Čech, Eliščíno nábřeží 465, 500 01 Hradec Králové.

ÚVODNÍ SLOVO PŘEDSEDY KOMITÉTU 1866

Zamyslíme-li se nad činností Komitétu 1866, zákonitě si uvědomíme, že jeho aktivity navazují na jednu jedinou historickou událost. Tou je prusko-rakouská válka z roku 1866, která od prohlášení válečného stavu do uzavření míru trvala jen dva měsíce a dva dny. Přesto se v tomto, pro jednoho člověka velmi krátkém, čase staly osudové události, jež zásadně ovlivnily budoucnost celých národů. Válka však přinesla i zhoubu, dopadající nejvíce na přímé účastníky. Na vojáky a na naše civilní obyvatelstvo. Jejich utrpení je do dneška symbolizováno i množstvím hrobů s pomníky a kříži, které jsou rozesety nejen v místech bojů.

Bylo přirozené, že již brzy po válce vznikaly organizace, jimž osud válečných hrobů nebyl lhostejný, a začaly se o ně starat. Později vznikl jednotný spolek, který po řadu let v různé intenzitě pokračoval v této práci a naplňoval své poslání. Naše novodobé sdružení vzniklé po roce 1990 na své předchůdce navazuje. Máme stejné základní cíle a zdůrazňujeme je i ve svém názvu – Komitét pro udržování památek z války roku 1866.

Naše aktivity se však nesoustřeďují jen na památky samé, ale působíme i v oblasti vzdělávací, publikační a kulturní. I za spolupráce s jinými organizacemi a institucemi pořádáme přednášky, zájezdy, výstavy, vydáváme knihy, brožury, propagační materiály a pravidelně časopis *Bellum 1866*. Jsme spolupořadatelé vojensko-historických akcí a v místech bojů iniciujeme budování naučných stezek a informačních tabulí. Osvědčuje se nám spolupráce s Muzeem východních Čech, se Střední průmyslovou školou kamenickou a sochařskou, s orgány státní správy a samosprávy i s kluby vojenské historie.

Naše minulá činnost se velice pozitivně promítla do stavu všech památek 1866. Lze konstatovat, že jejich značná část prošla, zejména za posledních 15 let, opravami, k nimž jsme podstatně svou aktivitou přispěli. Jejich vlastníci se jimi dnes mohou, spolu s námi, svým občanům, zájemcům o historii i turistům po právu chlubit.

Rozsáhlá činnost Komitétu 1866, která v současné době probíhá a ještě nás v nejbližších letech čeká, bude vyžadovat velké úsilí i nemálo finančních prostředků. Zaměříme se především na ty aktivity, jež jsou v základech našich stanov. Potřebujeme nejen udržet stav členské základny, ale musíme hledat podněty, jak ji rozšířit. Neobejdeme se bez vyšší angažovanosti členů, nechceme-li se spoléhat jen na osvědčené tahouny z řad funkcionářů a na několik, stále stejných, aktivistů a příznivců, kteří jsou vždy připraveni se do činností Komitétu 1866 zapojovat. Je třeba, aby každý z nás našel tu správnou formu, jak se na společné práci podílet. Vzít si např. pod „patronát“ či pod kontrolu některé památky nebo i jednotlivá zastavení naučných stezek. Zde radou jistě přispěj

techničtí referenti. Potřebujeme také dopisovatele, kteří by zveřejňovali v denním tisku to, co děláme, a aby do našeho časopisu dodávali fotografie, nové zajímavosti a výsledky svých bádání. V plánu máme vydat soupis válečných hrobů 1866, který nám stále schází. Od 1. 1. 2014 začal platit nový občanský zákoník mající dopad i na nás. V souvislosti s tím jsme přichystáni se orientovat v nových pozicích, navázat na dosavadní osvědčené směry, dopracovat a konsolidovat řadu organizačních záležitostí.

Za dva roky nás čeká velká událost. Budeme si se širokou veřejností připomínat 150. výročí prusko-rakouské války a k podnětu dobudovat pomník u Střezetic hledáme i další realizovatelné nápady, kterými bychom mohli jako Komitét 1866 k jubileu přispět.

To vše bude vyžadovat vzájemnou a úzkou spolupráci, toleranci a úctu jeden k druhému a sílu, jak podporovat společné dílo svým umem a tvůrčí schopností.

Ať se vše děje pod známým heslem VIRIBUS UNITIS!

Jiří Jemelka,
předseda Komitétu 1866

ČINNOST KOMITÉTU 1866 V ROCE 2013

Uplynulý rok byl v životě Komitétu 1866 vpravdě přelomový. Na jarní výroční valné hromadě proběhly volby, které přinesly změny v klíčových funkcích předsedy a hospodáře. Po téměř dvanácti letech skončil ve funkci druhý předseda obnoveného Komitétu Josef Komárek, jehož éra je spjata s nebývalou aktivitou, jejíž výsledky jsou patrné na všech bývalých bojištích.

K 31. prosinci 2013 měl Komitét 1866 celkem 99 řádných, 4 čestné a 31 zasloužilých členů. Negativní trend úbytku členské základny stále pokračuje, přičemž poprvé od roku 2003 klesl počet řádných členů pod hranici sta osob.

Činnost Komitétu lze rozdělit do těchto samostatných oblastí:

- 1. Péče o válečné hroby a pomníky**
- 2. Pořádání vzpomínkových, kulturních a společenských akcí**
- 3. Publikační činnost**
- 4. Podpora rozvoje cestovního ruchu**
- 5. Spolková činnost**
- 6. Spolupráce s orgány státní správy a samosprávy**

PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY A POMNÍKY

V následujících odstavcích informují jednotliví techničtí referenti o dění ve svých regionech kopírujících jednotlivá bojiště prusko-rakouské války, a to nejen o provedených opravách a údržbě jednotlivých ohrožených pomníků, ale i společenských a kulturních akcích zaměřených na popularizaci tohoto období našich dějin.

Zpráva technického referenta bojiště u Hradce Králové Jiří Vilím – Blanka Karešová

V letošním roce se podařilo díky kamenosochařské škole v Hořicích v rámci maturitních prací opravit na královéhradeckém bojišti pět památek. Na katastru obce Všeštery to byly pomníky v Lípě ev. č. 33 (pískovcový hranol s kamenným křížem rakouského ppor. Ivichiche od pěšího pluku č. 20), v Bříze ev. č. 419 (secesní stéla pruské pěší brigády č. 21) a ev. č. 424 (pískovcová skála s křížem, věnovaná rakouským vojákům padlým na katastru obce). Na opravě těchto pomníků se podílela obec Všeštery částkou 27.000 Kč. V obci Dohalice to byly pomníky ev. č. 222 (typová pyramida na hrobě rakouských vojáků) a ev. č. 298 (litinový kříž s Kristem na hrobě rakouských a pruských vojáků). Opravu těchto památek hradil Komitét 1866 ze svých prostředků, jelikož OÚ v Dohaličkách se odmítl na opravě finančně podílet. Přípravu pomníků před jejich restaurováním (odstranění vegetace v jejich okolí) provedli v předstihu 25. 4. 2013 J. Vilím a P. Mrkvička u památek ev. č. 298, 419 a 424. Obecní úřad Máslojedy vyčlenil finanční prostředky na opravu pomníku ev. č. 453 na společném hrobě, kde byl původně pohřben rakouský plk. generálního štábu IV. armádního sboru Görtz von Zertin, který se povedlo s několika problémy opravit.

*Kříž ev. č. 298 po opravě
(foto J. Vilím)*

Stěžejní prací, která započala již v roce 2012, byla oprava pomníku Baterie mrtvých ev. č. 275. Na počátku května byla osazena na sloup kopie sochy Austrie a 3. července na výročí bitvy byla opravená památka po zádušní mši vysvěcena. Podrobná zpráva o restaurování byla otištěna v nově vydané publikaci Baterie mrtvých u Chlumu v roce 1866 autorů Jánský, Grof, Synek i v Bellu 1866 č. 2/2013.

Vandalové, automobily a zemědělská technika opět pustožili tabule naučných stezek. V jarních měsících roku 2014 bude nutno řešit nové umístění tabule č. 36 u Vachkova mostku před Smiřicemi, opravu tabule č. 12 v úvozu pod pomníkem ev. č. 43 rakouského dělostřeleckého pluku č. 6 a osazení nových dvou tabulí u Šrámova kříže.

Dne 3. 5. 2013 se uskutečnila na královéhradeckém bojišti plánovaná jarní brigáda, které se zúčastnili J. Kozák, P. Mrkvička a J. Vilím. Původní záměr, narovnat pyramidu ev. č. 190 hrobníka Jana Bednáře v souboru tří pomníků v Sadové u bývalého cukrovaru, která je po zimě silně nahnutá, se nezdařil, neboť u pomníku je třeba zpevnit základ. Proto byla tato akce přesunuta na podzimní brigádu. Přesunuli jsme se do Horního Přímu k sv. Aloisovi. Přestože lokalita byla ošetřena před měsícem příslušníky 18. pěšího pluku, bylo opět co sekat. Křovinořezem bylo vysekáno i okrajové rákosí, které se stále více rozrůstá k pomníkům, neboť lokalita je silně podmáčená. Cestou do Svíbského lesa jsme se

zastavili u saského obelisku v Dolním Přímú. Zde zarůstá celá plošina u pomníku náletovými akáty, protože obec se o toto pietní místo přestala starat. Po projednání údržby kolegou Mrkvičkou se starostou Dolního Přímú byla přislíbena náprava. Dále bylo zjištěno, že pravděpodobně děti odlomily ucho u bysty saského krále Alberta. Posoudili jsme i usazení bysty do pomníku. Plastika je přitmelena nejen zespodu, ale i na celé ploše zadní, takže její odcizení by se neobešlo bez poničení. V Máslojedech byl shledán v utěšeném stavu místní vojenský hřbitov, ale u pyramidy ev. č. 403 v nové zástavbě si dělá obyvatel domu skládku a k pomníku hází přes plot rostlinné zbytky ze zahrady, což bylo nahlášeno kolegyni starostce B. Karešové, která sjednala nápravu. Před Svíbem u pomníků ev. č. 6 a 103 byly odstraněny nalomené větve cypřišů a posekána tráva. Ve Svíbu samotném byly ošetřeny, ohrabány a obsekány od náletů pomníky ev. č. 408 30. praporu polních myslivců, ev. č. 383 rakouského 51. pěšího pluku, 4 pomníky na křižovatce cest, dále památky ev. č. 7 a 269, myslivce ev. č. 292 a pomník ev. č. 206 pruského pěšího pluku č. 72. Na závěr brigády jsme posekali trávu u památky ev. č. 205 pruského pěšího pluku č. 27 a u pomníku ev. č. 34 rakouského pěšího pluku č. 61 u Čistěvsi.

Úprava okolí hrobu setníka Bolschwinga ev. č. 63 (foto P. Mrkvička)

Oprava šachetních křížů U Šrámova kříže (foto J. Vilím)

V sobotu 20. července se uskutečnila na královéhradeckém bojišti prázdninová brigáda, které se zúčastnili V. Hladíková, R. Bílek, J. Kozák, P. Mrkvička, J. Musílek a J. Vilím. Nejprve bylo posekáno okolí pomníků u sv. Aloise, které není v poslední době obcí Dolní Přímú udržováno a pomníky byly očištěny. Následovala úprava okolí hrobu pruského setníka Bolschwinga (ev. č. 63), pomníku ev. č. 65 rakouského rytmistra Löwenthala a saského hřbitova v Dolním Přímú. Ve Svíbu bylo upraveno okolí pomníku rakouského 51. a 61. pěšího pluku, litinové desky pruského generála Franseckyho, Myslivce a pruského 27. pěšího pluku.

Dne 9. 11. 2013 se uskutečnila další plánovaná brigáda, které se zúčastnili P. Mrkvička, J. Musílek, M. Suchý a J. Vilím. Nejprve byly v lokalitě „U Šrámova Kříže“ osazeny dva šachetních křížů, které byly

nedávno ulomeny. Poté byla v Sadové narovnána pyramida ev. č. 190 hrobníka Jana Bednáře. Stav památky bude však třeba sledovat a při opravě tohoto pomníku bude třeba vybetonovat nový základ. Odpoledne jsme přejeli do Horního Přímu, kde bylo nutno upravit vzrostlý zerav v oplocení pomníku ev. č. 65, rakouského rytmistra Löwenthala, který svými větvemi pomník téměř celý zakrýval. Spodní větve byly odstraněny, památka očištěna a její okolí upraveno.

Narovnání pomníku J. Bednáře u Sadové ev. č. 190 (foto J. Vilím)

Okolí pomníku rytmistra Löwenthala ev. č. 65 po úpravě (foto J. Vilím)

Kromě těchto plánovaných brigád se uskutečnily jako v předchozích letech akce 18. pěšího pluku, které se soustřeďují zejména na úpravu vojenského hřbitova v komárenské bažantnici a dalších památek v okolí. Práce byly odvedeny opět k všestranné spokojenosti. Dále se zapojili do činnosti další členové Komitétu, například několik brigád na údržbu památek a jejich okolí vykonala V. Hladíková a M. Suchý. Všem zúčastněným za práci děkujeme. Mimo tyto akce bylo provedeno několik obchůzek bojiště, spojených s posouzením momentálního stavu jednotlivých památek a jejich drobnější údržbou.

Vojenský hřbitov u komárenské bažantnice (foto J. Němec)

Zpráva technického referenta bojiště u Náchoda Matouš Holas

Uplynulý rok byl na bojišti u Náchoda jeden z velmi úspěšných. Byl to také rok, kdy J. Týfa předal svou funkci technického referenta svému nástupci. A bohužel i rok, ve kterém přišlo toto bojiště o jednu z nejkrásnějších dominant zdejších, moravskou orlici na pomníku 25. praporu polních myslivců ve Václavících. Mou snahou bylo bojiště co nejvíce oživit, ať už údržbou památek, tak i kulturními akcemi. Všem, kteří mi v mém snažení pomohli, bych rád poděkoval, neboť bez jejich pomoci bych nemohl většinu akcí realizovat.

První kulturní akce se uskutečnila v kostele sv. Václava ve Václavících 23. června, kde byla odsloužena modlitba za oběti války roku 1866 a poté následovala přednáška o průběhu bitvy u Náchoda a pietní akty u pomníku 25. praporu polních myslivců a u Wimpffenova kříže zakončené procházkou po bojišti. V dobových uniformách mě včetně mého otce podpořil T. Vondryška, J. Kuťák a M. Štěpař.

*Čestná salva u Wimpffenova kříže
(foto M. Holas)*

U příležitosti osmistého výročí první písemné zmínky o obci Provodov byla 14. července uspořádána vzpomínka na bitvu u Náchoda organizovaná R. Teichmanem. Od samého rána byl na návsi v Provodově postaven vojenský tábor, byly prováděny ukázky výcviku rakouské i pruské pěchoty, jezdeckta i dělostřelectva a byl uspořádán pietní akt u blízkého hrobu dvou rakouských polních myslivců a jednoho důstojníka. Vrcholem akce pak byla bitevní ukázka zakončená „živým obrazem“ znázorňujícím setkání pruského korunního prince Friedricha Wilhelma s raněným velitelem rakouského 20. pěšího pluku hrabětem Alfonsem von Wimpffenem po bitvě. Celou vzpomínkovou akci ukončil pietní akt

u centrálního pomníku rakouského VI. armádního sboru ve Václavících.

Plánované brigády na bojišti byly celkem tři. První byla domluvena na 13. duben a zúčastnili se jí J. Čížek, M. Štěpař, R. Teichman se synem Ondrou a T. Böhm. Jednalo se o zemní práce u památek ev. čísel 79, 68, 85 a o preventivní

*Živý obraz setkání hraběte A. Wipffena
s korunním princem pruským (foto P. Lazarcko)*

údržbu památek ev. č. 106, 107, 83, 105 a 108. Následovala další brigáda 1. června, která však byla poznamenána velmi deštivým počasím. Na brigádu nakonec dorazil pouze M. Štěpař a O. Král, ale i tak jsme vysvobodili typové kříže ev. č. 47 a 111 z nadvlády rozrůstajících se keřů. Poslední brigáda 9. listopadu byla

Účastníci podzimní brigády (foto M. Holas)

zaměřena na výřezání náletových dřevit u památek ev. č. 99, 97, 63, 64 a celkovou úpravu okolí památek ev. č. 55, 56, 57, 81, 82, 79, 68 a 70. Pracovní jádro bylo tvořeno pouze členy SPVH-6. praporu polních myslivců z Náchoda (O. Král, J. Čížek, M. Štěpař, R. Beňo, A. Slezák, J. Pluhař, T. Böhm, J. Tvarůžek a K. Metelková). Takováto aktivita vysokovských bojovníků si opravdu zaslouží obdiv všech historických jednotek zabývajících se tímto obdobím a je jim tímto vzorným příkladem.

Za tento rok jsem na bojišti u Náchoda zrenovoval celkem 15 typových křížů. Většinou šlo o očištění pískovcových soklů a o nové nátěry kovových prvků. Některé byly i nově osazeny do terénu. Větší zásah proběhl u kříže ev. č. 44, kde byl do zrekonstruovaného soklu osazen kříž nový. Nově osazen byl rovněž typový kříž ev. č. 94, který byl před mnoha lety uražen. U pomníku ev. č. 106 byl obnoven text a pomník ev. č. 117 byl drobně zrenovován. Po celou sezónu jsem rovněž udržoval v dobrém stavu okolí všech hlavních památek sečením i postřiky. Jelikož město Náchod a obce Vysokov a Provodov-Šonov památky na svých katastrech svědomitě udržují, zbylo na mě pouze několik odlehlých památek u Václavic.

Renovace typového kříže ev. č. 44 v horní části Zádolí (foto M. Holas)

Kromě prací v terénu jsem se však snažil získat i co nejvíce finančních prostředků na renovace památek pro příští rok. Velkou měrou mi byl oporou R. Teichman, který mně pomáhal se vším, co tento úkol obnášel. Potřebné finance pro rok 2014 přislíbilo město Náchod (na opravu památek ev. č. 28 a 30), obec Provodov-Šonov (ev. č. 72, 79 a 75) Pro město Nové Město nad Metují byla ve spolupráci s J. Synkem zpracována žádosti o dotaci na Ministerstvo obrany (oprava památek ev. č. 115, 116 a 117). Obdobná žádost na MO byla zpracována (ve spolupráci s R. Teichmanem) pro obec Provodov-Šonov a jejím záměrem se stala celková renovace památky ev. č. 70, především však vytvoření kopie moravské orlice, která byla z této památky odcizena počátkem letošního roku.

Další aktivitou byla již každoroční exkurze po bojišti pro studenty středních i základních škol. Loni jsem po bojišti provázal 4. a 5. ročník základní školy z Provodova a letos to byl 3. ročník náchodského gymnázia.

Zpráva technického referenta bojišť u České Skalice a Svinišťan Tomáš Vondryška

Vzhledem ke svému značnému pracovnímu vytížení jsem se v minulém roce nemohl věnovat údržbě bojišť u České Skalice a Svinišťan v takové míře, jak bych si představoval. Přesto jsem alespoň zajistil základní údržbu okolí pomníků na

*Brigáda v dubenské bazantnici
(foto T. Vondryška)*

obou bojištích, tzn. posekání trávy a prořezání náletových dřevin. V dubnu a červnu se uskutečnily dvě oficiální brigády za menší účasti pomocníků, než tomu bylo v předešlých letech. Poděkování za pomoc si zaslouží F. Vondryška, J. Kuťák a R. Hynek.

Na skalickém bojišti jsem vyjmul a opravil poškozený litinový kříž u památky ev. č. 5. K jeho osazení však zatím nedošlo, neboť je nutné nejdříve obnovit jeho pískovcový sokl. To bude provedeno v roce 2014, kdy mám v plánu nechat opravit více poškozených soklů. Došlo také k drobnějším obnovám písma a novému nátěru několika křížů na bojištích.

Dne 26. 10. jsme s kamarády v dobových uniformách podnikli procházku bojištěm náchodským a českoskalickým. V dopoledních hodinách nás čekala trasa z Václavic k Vysokovu a přes Staroč dále k České Skalici. Vycházka byla pojatá v pietním duchu a tak jsme se zastavili u četných pomníků a u vybraných z nich zapálili svíčku. Cesta nás zavedla i ke zpustlé bývalé myslivně v Dubenské bazantnici, kterou její noví majitelé chtějí uvést do původního stavu. Tato komorní akce byla zakončena večerí v nedaleké restauraci Holzbecher ve Zlíči. Při cestě po bojišti jsme vzbudili pozornost a zájem mnohých obyvatel. I takto je možné nenásilně oživovat události roku 1866 bez výstřelů

a bojových rekonstrukcí. Této akce kterou bych rád v příštím roce zopakoval se v uniformách zúčastnili: T. Vondryška, M. Vošahlík, J. Kuťák, M. Holas a O. Král.

Dne 18. 11. jsme spolu s mým otcem (F. Vondryška) v Dubenské bažantnici našli dva zaniklé hroby. Nacházejí se ve východní části lesa, jsou od sebe vzdálené asi 150 metrů. Při jejich objevení jsme u každého provedli jen menší mělkou sondu, která by nález hrobu potvrdila. K žádné manipulaci s ostatky nedošlo a po fotografickém zdokumentování a zaměření obou hrobů byly sondy opět zakryty zeminou. Zajímavostí je, že v případě jednoho z nich leží ostatky přímo na povrchu mezi listím a tento voják tedy možná nebyl nikdy ani pohřben. Podle nalezených drobností z výstroje se jedná o hroby rakouských vojáků. Další postup je nyní věcí oslovených archeologů. V každém případě je prioritou, aby tyto kosterní pozůstatky setrvaly na svém původním místě a nikdo s nimi dále nemanipuloval. K jejich označení vhodnými pomníčky dojde v roce 2014 ve spolupráci s kolegou V. Grofem.

Před pomníkem 75. pěšího pluku
(foto T. Vondryška)

T. Vondryška u jednoho z hrobů v Dubně
(foto F. Vondryška)

Nález neznámého hrobu v Dubně
(foto T. Vondryška)

Zpráva technického referenta bojiště u Dvora Králové nad Labem Ing. Pavel Tschiedel

V průběhu roku byla opět prováděna běžná údržba pomníků na královédvorském bojišti, přibližně z 20 % byly očištěny přehřátou parou pod tlakem (pomníky na Starém hřbitově).

*Historické foto oplocení
pomníků pod nádražím
(archiv P. Tschiedel)*

V roce 2013 byl z rozpočtu města přidělen grant na nátěr a opravu kovaného oplocení souboru pomníků pod nádražím v částce 15.000 Kč. Práce byly provedeny v srpnu a září 2013 pod mým vedením Technickými službami města Dvora Králové nad Labem.

*Oplocení pomníků pod nádražím po opravě
(foto P. Tschiedel)*

Vedením města byla opět vypsána nová pravidla pro granty z rozpočtu města, která i letos obsahují grantový titul v oboru památková péče. Jsem připraven požádat opětně o grant na sanaci souboru pomníků pod nádražím na královédvorském bojišti s nadějí, že částka bude poukázána v požadované výši.

Zpráva technického referenta bojiště u Trutnova a Starého Rokytníku Vlastimil Grof

Rok 2013 u nás nepřinesl nic významného. V červnovém termínu proběhlo opět tradiční natírání pamětní desky 1866 na Krakonošově náměstí, spojené s kulturní a vojensko-historickou akcí, pořádanou zdejšími KVH.

Z další činnosti je třeba se zmínit o dokončení sadových úprav u loni rekonstruovaného pomníku gardových granátníků (ev. č. 75) a památného kamenného kříže v Rubínovicích a původně neplánovaném zahájení opravy pomníku (ev. č. 45) na hromadném hrobě za hájovnou u silnice do Starého

*Historická fotografie kříže
ev. č. 45 (archív V. Grof)*

kteřý bude přesně odpovídat fotografické předloze. Přizpůsobení kříže v Třebechovicích – odlití kopie jako polotovaru k úpravě do požadované podoby – by byla finančně náročná a zdlouhavá operace. Zapůjčení originálu bylo totiž termínované. Pokračování oprav bude následovat v roce 2014 (získaný epoxidový model poslouží k odlití litinového kříže a samotný kamenný podstavec projde restaurováním).

Zajímavostí na okraj je to, že trutnovské náměstí prochází postupnou rekonstrukcí zhruba do podoby kolem roku 1900. Při té příležitosti byla odstraněna obě nevzhledná arboreta s přerostlou zelení a místa po nich zadlážděna. S tím bylo možné vrátit na zcela původní místo také pískovcovou pamětní desku „18 27/6 66“, která se během 20. stol. několikrát přestěhovala v souvislosti s předchozími úpravami náměstí v roce 1968 a 1988. Deska je na připomínku historického vzhledu náměstí dokola zadlážděna říčními

Rokytníku. Tento pomník byl dlouhou dobu opomíjen z důvodu chybějícího atypického kovového kříže, který se nedařilo nikde nalézt, aby mohla být vytvořena, respektive fyzicky rekonstruována jeho podoba, známá jen z fotografií. Teprve na konci roku, v souvislosti s pomocí kolegovi J. Náhlovskému při hledání kříže pro hromadný hrob, který v té době opravoval v Severních Čechách, se podařilo náhodně nalézt na nejmenovaném neužívaném hřbitově v JZ Čechách přímo les litinových křížů. Z fotografií na internetu jsem identifikoval vzor, který J. Náhlovský potřeboval, a dohledal lokalitu, kde se nachází. Jakmile se podařilo s vlastníkem domluvit možnost vypůjčení, byla sjednána schůzka na místě za účelem demontáže. Tam jsem našel náhodně právě také jediný exemplář kříže, který jsem dlouhá léta nikde nemohl sehnat. I v jeho případě jsem domluvil vypůjčku. Drobnou komplikací byl fakt, že kříž byl částečně olámaný, přeražený a měl trochu odlišný spodní konec. Proto byl nejprve pískován a byly doplněny některé chybějící ozdoby, před tím obtisklé a odlité, celek svařen. S takto opraveným křížem byla navštívena slévárna v Třebechovicích, odkud byl po konzultaci odvezen do umělecké slévárny HVH v Horní Kalné k vytvoření licího modelu z pryskyřice,

*Kříž použitý pro výrobu
licího modelu (foto V. Grof)*

valouny, tzv. kočičími hlavami, které byly při stavebních pracích poblíž nalezeny jakožto pozůstatek původní historické dlažby, zachované v hloubce pod současným terénem (v roce 1968 při předlažbě náměstí žulovou kostkou byla některá propadlá místa náměstí zarovnána šterkovým zásypem). Lze proto s jistotou prohlásit, že tyto kameny, použité nyní kolem pamětní desky, jsou opravdu tou originální původní dlažbou, po níž kráčeli vojáci v roce 1866.

Zbytek historické dlažby na trutnovském náměstí (foto V. Grof)

Zpráva technického referenta bojiště u Jičína Martin Drapák

V lednu 2013 byla přislíbena Komitétu městem Jičín částka 25.000 Kč na údržbu a opravu naučné stezky. V květnu pak následně byla podepsána řádná smlouva.

Dne 13. dubna se uskutečnila brigáda na Prachově. Vzhledem k tomu, že se zde 11. května konala centrální akce Komitétu, byla brigáda zaměřena právě na tuto lokalitu. Hlavním cílem brigády bylo očištění celého pruského pomníku. Dále byla provedena úprava prostranství před pruským a rakouským pomníkem a srovnání kamenných schodů. Srovnán byl také do roviny rakouský pomník a odtažen starý ležící pařez. Brigády se zúčastnili pánové J. Votrubec, P. Daniček, M. Trakal, P. Skalský, P. Lazurko, P. Koucký, Z. Studený s bratrem a M. Drapák.

*Brigáda na Prachově 13. 4. 2013
(foto M. Lazurková)*

*Pavel Daniček
při čištění pomníku
na Prachově
(foto M. Drapák)*

Ještě tento měsíc byla zničena vandaly cedule naučné stezky č. 10 v Dolním Podůlší u železničního přejezdu.

Milan Trakal u pomníku na Žabínku
(foto J. Votrubec)

shrabáno listí a ostříhány křoviny. Dále byl upraven rakouský hromadný hrob v Zámezí a pomník rakouského důstojníka Wieseho v Doubravici u Železnice.

Na závěr bych chtěl poděkovat všem, kteří o pomníky na jičínském bojišti pečují.

Zpráva technického referenta pro oblast severních Čech Jiří Náhlovský

Činnost členů Komitétu 1866 v oblasti severních Čech byla zahájena již v mrazivé sobotě 12. ledna, kdy J. Náhlovský a D. Koral na mnichovohradištském bojišti instalovali tabulky o počtu pohřbených vojáků (samolepky nalepené na železné destičce) na kříže ev. č. 9 – 12 a 25.

Dne 4. dubna se uskutečnila v Severočeském muzeu v Liberci vernisáž výstavy Via Belli doplněné předměty ze sbírkových fondů muzea a fotografiemi pomníků v Libereckém kraji. Poutavým výkladem zahájení výstavy provázel J. Náhlovský a z plánované úvodní půlhodiny se slavnostní otevření protáhlo na hodinu a půl. V podobném duchu proběhla i symbolická derniéra v sobotu 8. června v rámci muzejní noci libereckého muzea.

V sobotu 27. dubna proběhla na kuřívodském bojišti brigáda zaměřená na odklízení listí a úpravu terénu v okolí zdejších pomníků po zimním období. Hlavní náplň přesto spočívala v již tradičním sběru odpadků všeho druhu v úseku mezi pomníky ev. č. 1 – 13 a to v obou příkopech silnice E268, při kterém bylo naplněno 26 igelitových pytlů! Stalo se již tradicí, že na závěr každoročního jarního shromažďování odpadu byl vyhlášen raritní předmět, kterým se pro rok 2013 stal gauč. Veškeré shromážděné odpady pak odvezl a odstranil Městský úřad Ralsko.

V sobotu 1. června 2013 proběhla ze velmi deštivého počasí brigáda na bojišti u Mnichova Hradiště. Nejdříve byl odstraněn pařez v průměru přibližně 60 cm, který se nacházel v těsné blízkosti pomníku ev. č. 9. Byl odkopán a uřezán pod úroveň terénu. Další práce se již týkaly pouze sekání trávy u pomníků ev. č. 1, 14 – 16, 18 – 20, 21, 35 a 41. Stejná činnost byla také uskutečněna na bojišti u Kuřívod a to u pomníku ev. č. 2, 3, 6, 7 a 10. U centrálního pomníku tohoto bojiště ev. č. 1 nechal trávu posekat Městský úřad Ralsko.

*Sekání trávy 14. 9. 2013 u pomníku ev. č. 5
(foto J. Náhlovský)*

Pietní vzpomínka na fyzilíra Franze Volanda z pruského 7. vestfálského pěšího pluku č. 56, který padl ve srážce 26. června 1866 u Českého Dubu, se uskutečnila 29. června v Osečné. Položení kytice ze strany městského úřadu Osečná předcházela přednáška v zasedacím sále radnice, kde se přítomní návštěvníci seznámili s detailními informacemi k pruské okupaci Osečné ze strany 14. pěší divize Labské armády a k výše uvedené srážce. Akce se konala v den 116. výročí odhalení Volandova pomníku (29. 6. 1897).

Další brigáda na mnichovohradištském bojišti proběhla 27. července a to za úmorného letního vedra. Dopoledne byla posekána tráva u pomníků ev. č. 1, 21 a 35 a natřeny stojany naučných tabulí v obci Mužský, Boseň, Klášter Hradiště nad Jizerou a Ševcín. Později bylo provedeno sečení trávy na kuřívodském bojišti u pomníků ev. č. 6, 7 a 10. a poté opět na mnichovohradištsku u pomníků ev. č. 10 – 20, 41 a 42. Nakonec byla na hřbitově v Přepěřích u pomníků ev. č. 31 – 33 vytrhána tráva a ostříhány náletové dřeviny.

Členové Komitétu 1866 využili pozvání od Spolku vojenské historie Liberec k slavnostnímu odhalení a znovu vysvěcení opraveného pomníku v Tongrundu u Frýdlantu v Čechách připomínajícího srážky v roce 1813 u Kunratic, Albrechtic a Mníšku. Pomník byl odhalen 3. srpna 1913 k 100. výročí srážek ve frýdlantském výběžku a za dalších sto let se uskutečnila jiná slavnost, které předcházela několikaletá snaha o jeho rekonstrukci doplněná náročnou úpravou okolního terénu. Za Komitét 1866 byla položena kytice symbolizující Lokální spolek pro udržování válečných pomníků v politickém okrese Liberec (zaniklý v roce 1918), který se podílel v roce 1913 na výstavbě pomníku z napoleonských válek.

V prostorách Severočeského muzea v Liberci ještě jednou zaznělo téma války roku 1866. Stalo se tak 7. září, kdy P. Lazurko prezentoval svůj dokument a zároveň diplomovou práci *Válka v obrazech 2 – Boje v severních Čechách do 28. 6. 1866*. Film navazuje na předchozí dílo, které všeobecnou formou mapuje historii konfliktu mezi Pruskem a Rakouskem.

Po delší odmlce se 14. září opět severočeská skupina chopila nářadí a u Sychrova (katastrální území Mnichovo Hradiště) byl u pomníku ev. č. 35 zabetonován kotvící prvek informačního panelu, který ve formě tzv. pavézy později doplnil

Betonování základu pomníku ev. č. 43
14. 9. 2013 (foto J. Náhlavský)

Obnovený pomník ev. č. 43
26. 10. 2013 (foto J. Náhlavský)

trasu zdejší naučné stezky. Dále proběhly náročné terénní práce u pomníku ev. č. 43 zakončené betonáží nového základu. Díky finančnímu zajištění ze strany města Mnichovo Hradiště (stejně jako v případě výše uvedeného informačního panelu) se podařilo velmi poškozenou památku obnovit a 24. října instalovat. Nový kamenný sokl s křížem a tabulkou informuje o místě posledního odpočinku rakouského pěšáka Franze Sarbase, padlého 28. 6. 1866. Na závěr zářijové brigády byla vysekána tráva u pomníků ev. č. 1, 2, 4 a 5.

Další brigáda na mnichovohradištském bojišti, při které byl zhotoven nový základ u pomníku ev. č. 44 a 45, se uskutečnila 12. října. Další práce spočívající v odstranění plevelů se potom soustředily k pomníku ev. č. 55 a k pomníkům v Přepěřích. Závěrečnou tečkou se staly pomníky ev. č. 16 – 18 společně s pomníkem věnovaným 1. světové válce

Betonování základu pomníku ev. č. 44
12. 10. 2013 (foto M. Janoušek)

v Hodkovicích nad Mohelkou, kde byl vytrhán plevel, dosypána mulčovací kůra a odstraněny bujně rostoucí popínavé rostliny nejen ze souboru vojenských památek, ale také ze sousední civilní hrobky. Aktivity spojené s vytrháním plevele byly v poslední uvedené lokalitě provedeny také 20. června a 17. listopadu. Zde mezi kostelem a hřbitovem došlo k zabetonování kotvících prvků stojanu naučné tabule, která je součástí naučné stezky začínající v Chrastavě.

Ve středu 20. listopadu se uskutečnilo na obecním úřadě Rokytá setkání zástupců Komitétu 1866, kamenické firmy Josef a David Novotný a samosprávy obce zaměřené na předání rekonstruovaného pomníku ev. č. 1 u Ševčina (práce započaly již 4. října 2013).

Ani sychravé počasí a sníh nebyly překážkou pro brigádu 8. prosince, při které byly u opraveného pomníku u Ševčina odřezány pařezy a odvezeny větve zbylé po těžbě stromů v blízkém lese.

Závěrečnou tečkou roku 2013 se stala přednáška a pietní akt 14. prosince v Hodkovicích n. M.

*Starosta Hodkovic n. M. Antonín Samek při pietním aktu 14. 12. 2013
(foto P. Lazurko)*

Na závěr musím poděkovat samosprávám, které v roce 2013 přispěly na obnovu nebo opravu pomníků, popř. se podílely na výrobě informačních tabulí na svém katastrálním území. Poděkování si zaslouží i členové Komitétu 1866, kteří přispěli nezodlnou pracovní aktivitou k péči o pomníky nebo se zúčastnili některé kulturní akce.

Zpráva technického referenta pro oblast Moravy a Slezska Jiří Synek

V sobotu 12. ledna 2013 se v Náměšti na Hané již podruhé konalo setkání u hrobu člena Komitétu 1866 a 8. historického pěšího pluku Františka Nemeráda, kterého se zúčastnilo 12 jeho přátel.

Dne 30. března 2013 se v Tovačově konalo slavnostní otevření nové naučné stezky „Po stopách bitvy u Tovačova 1866“, kterému přihlíželo přibližně 60 diváků. Za účasti starosty města Mgr. Leona Bouchala byla odhalena informační tabule před Pernštejnskou věží tovačovského zámku, kterou naučná stezka začíná. Akce se zúčastnilo 17 členů spolků vojenské historie pod velením Vladimíra Holíka v uniformách 8. pěšího pluku, 27. praporu polních myslivců a také Brněnského městského střeleckého sboru a 6 členů Komitétu 1866. Poté následovala vernisáž nové stálé expozice věnované bojům v okolí města v roce 1866 umístěné v Arkádovém křídle tovačovského zámku. Program uzavírala přednáška Jiřího Synka se zaměřením na historii prusko-rakouské války a průběh bojů v okolí Tovačova a Přerova.

Starosta Tovačova L. Bouchal při slavnostním otevření naučné stezky (foto J. Jemelka)

Ve středu 22. května 2013 se uskutečnila brigáda na Tovačovsku, v rámci které byl tlakovou vodou kompletně očištěn pomník na Skašovské hrázi (ev. č. 8) a náhrobek setníka Součka (ev. č. 2). Drobné práce byly provedeny u památek ev. č. 1, 3 a 7. Nakonec bylo upraveno okolí pomníku u hřbitova v Dluhonicích (ev. č. 12) a celý pomník byl také očištěn tlakovou vodou. Brigády se zúčastnili V. Hradil, P. Hradil, J. Jemelka, L. Novák a J. Synek.

Očištěný pomník na hrázi Skašovského rybníka (foto P. Hradil)

P. Hradil při čištění pomníku v Dluhonicích (foto J. Synek)

Další brigádu provedl Václav Hradil se svým vnukem Jiřím Vančíkem ve čtvrtek 20. června 2013. Spočívala v chemické hydrofobizaci pískovcových pomníků očištěných již v květnu (ev. č. 2, 8, 12). Navíc byl očištěn a hydrofobizován pomník u Bezedného dolu (ev. č. 5). U pomníku v Dluhonicích (ev. č. 12) byl vyrovnán terén doplněním chybějící zeminy a poté bylo okolo paty pomníku rozprostřeno drcené kamenivo. Byly zatmeleny praskliny na věnečku umístěném na čelní straně pomníku a bylo obnoveno i písmo na nápisní desce pomníku.

V sobotu 13. července 2013 konala již po 21. vycházka po bojišti pořádaná městem Tovačov a Komitétem 1866, vedená Jiřím Jemelkou. Účastníci se seznámili s celou trasou nově vybudované naučné stezky „Po stopách bitvy u Tovačova 1866“. Město Tovačov bylo reprezentováno starostou

V. Hradil a J. Vančík při očištění pomníku setníka Součka

Mgr. Leonem Bouchalem a kastelánkou tovačovského zámku paní Květou Zajícovou. Vycházky se zúčastnilo celkem 60 diváků, 5 příslušníků spolku vojenské historie a 10 členů Komitétu 1866.

V samém závěru roku se v obci Ivaň podařilo zahájit opravu kříže pruského kyrysníka Bülowa (ev. č. 27). Práce byly zadány brněnské restaurátorské firmě MARSTON-CZ s.r.o., která ve druhé polovině října 2013 kříž i s oplocením ze hřbitova demontovala a odvezla do dílny. Opravený kříž bude na hřbitov vrácen na jaře 2014. Veškeré náklady v celkové výši 51.850 Kč budou uhrazeny z rozpočtu obce.

Městu Mikulov se podařilo získat dotaci od Ministerstva obrany ČR na opravu pruského cholerového hřbitova. Restaurování náhrobků a úprava jejich okolí bude realizována v průběhu roku 2014.

V průběhu celého roku 2013 probíhala jednání o novém umístění restaurovaného náhrobku pruského poručíka Frankenberga (ev. č. 42) v Prostějově. Bylo vybráno místo v parčíku na Vojáčkově náměstí vedle objektu kláštera Milosrdných bratří. Osazení náhrobku bude provedeno po vyřízení veškerých administrativních záležitostí v roce 2014.

Zpráva technického referenta pro oblast Čechy **Jiří Hanuš**

*Opravený pomník na závoďišti
ve Vysokém Mýtě (foto J. Synek)*

Ve své letošní zprávě se musím vrátit do loňského roku, a to se smutnou zprávou, neboť v blízkosti pohřebiště pruských vojáků ve Velké Bíteši – Křoví byla během první poloviny roku 2012 odcizena z pomníku plastika piety od sochaře Luboše Laciny. Tato zpráva měla být uvedena sice již loni, ale protože uzávěrka byla dříve, než jsem se o této události dozvěděl, seznamuji s ní čtenáře až letos.

Restaurovaný pomník na bývalém vojenském cvičišti ve Vysokém Mýtě měl být dle původního záměru umístěn na jiné místo, mimo hrob. K tomu naštěstí nedošlo, a tak jej můžeme opět spatřit na původním místě nad hromadným hrobem.

Vzhledem k tomu, že Ministerstvo obrany ČR schválilo v roce 2013 mimo jiné dotaci na obnovu válečného hrobu pruského vojáka u rybníka Chobot, mělo by k jeho opravě dojít v průběhu roku 2014.

*Pomník padlým občanům v Horním Slavkově
foto J. Kozák)*

občanům z let 1848, 1859 a 1866. Z celkově 15 uvedených jmen na tomto pomníku jich v roce 1866 padlo devět.

Válečný hrob z roku 1866 byl zjištěn ve Velkém Meziříčí. Kamenný kříž s letopočtem 1866, stojící dnes nedaleko původního hrobu, připomíná 24 pruských vojáků zemřelých ve městě na cholera. Zatímco o tomto hrobě máme celkem jasno, o zaniklém hrobě u rybníka v Osíku nedaleko Litomyšle nevíme mimo mlhavé zprávy prakticky nic.

Kromě těchto zjištěných památek jsem do Generálního katalogu zapsal dnes již neexistující hrob královského pruského poručíka Huga Gebauera a jeho šestnácti spolubojovníků v Chlumci nad Cidlinou, zaniklý pomník padlým varnsdorfským

Během roku 2013 se v Litomyšli podařilo členům Historického klubu Záviš v čele s M. Štrychem dotáhnout do konce pátrání a poté i obnovu zaniklého pomníčku připomínajícího pruského vojáka Florianu Pinglera. K jeho slavnostnímu odhalení došlo 28. 5. 2013 v 17 hodin. Podrobně je celá problematika popsána v tomto čísle *Bella 1866* v příspěvku M. Štrycha.

Také v roce 2013 bylo objeveno několik památek vztahujících se k válce roku 1866. O nově zjištěném pomníku v Milířích, stejně tak jako o nově zřízeném kříži na hrobě 11 královských pruských vojáků v Benátkách nad Jizerou, bylo pojednáno v periodiku *Bellum 1866* č. 2/2013, a proto se o nich nebudu rozepisovat.

J. Kozák objevil v Horním Slavkově pomník věnovaný padlým slavkovským

*Kříž připomínající 24 pruských vojáků ve Velkém Meziříčí
(foto J. Synek)*

občanům ve Varnsdorfu a hrob autora spisku „Pláč koruny české“ Antonína Kotíka na hřbitově v Nové Pace.

Dne 13. 11. jsem očistil hrob setníka Jana Nepomuka Steinského na Olšanských hřbitovech v Praze. Případná oprava písma bude provedena v roce 2014.

Závěrem své zprávy bych již tradičně rád poděkoval za pomoc jak členům představenstva, tak i všem shora jmenovaným.

Hrobka A. Kotíka v Nové Pace (foto J. Hanuš)

Zpráva o činnosti Komise pro postavení pomníku jízdy u Střezetic Vlastimil Grof

V roce 2013 se v souvislosti s pomníkem jízdy nic významného neodehrálo. Sádrový třídlínný model, dokončený na podzim 2012, byl uskladněn v Josefově v budově bývalého stavebního velitelství (nyní Muzeum J. Frosta).

K propagaci záměru stavby pomníku byl v muzeu války 1866 na Chlumu opět nainstalován sádrový model pomníku, další byl umístěn v bastionu č. 1 pevnosti Josefov, spolu s výstavou Via Belli, jakožto součást návštěvnického okruhu.

Žádost o dotaci na MOČR byla bohužel opět zamítnuta a kvůli organizačním změnám ve spolku nebyla využita možnost získat dotaci magistrátu Hradce Králové na rok 2013 pro stavbu základů. Žádost byla nakonec po své aktualizaci podána na podzim v termínu pro rok 2014.

Díky sochařově intervenci u Václava Vydry jsme navázali kontakt s projektovou manažerkou Ing. L. Kmeťovou, která přislíbila pomoc se sháněním významné částky na realizaci záměru. Konkrétnější obrysy tato záležitost dostane na přelomu března a dubna 2014.

POŘADÁNÍ VZPOMÍNKOVÝCH, KULTURNÍCH A SPOLEČENSKÝCH AKCÍ

Kromě akcí popsanych ve zprávách technických referentů Komitét 1866 v roce 2013 pořádal nebo se účastnil následujících stěžejních akcí:

- Centrální akce Komitétu 1866 v Prachově
- Vzpomínková akce k 147. výročí v Trutnově
- Vzpomínkové, kulturní a společenské akce k 147. výročí bitvy u Hradce Králové

Centrální akce Komitétu 1866 se uskutečnila již 11. května u Prachova na Jičínsku. Motivací ke zvolení této lokality bylo sté výročí zřízení pruského pomníku v Prachovských skalách. V dopoledních hodinách proběhl pietní akt v obci Brada, pochod zpět do Prachova byl zpestřen bojovými ukázkami. Odpoledne pak proběhl další pietní akt u pomníku v Prachovském sedle a celá akce byla zakončena bitevní ukázkou historických jednotek.

V sobotu 22. června se v Trutnově konala tradiční vzpomínková akce k 147. výročí tamní bitvy, která byla jediným vítězným střetnutím pro habsburskou armádu. Vzpomínka začala obvyklým nástupem vojenských historických jednotek na Krakonošově náměstí, kde byla slavnostně natřena pamětní deska, připomínající zajetí 19 představitelů města Trutnova Prusy, černou barvou. Následovala čestná salva historických jednotek, které se poté odebrali na vrch Šibeník k pomníku generála Gablenze, kde proběhl pietní akt. Kdo v tento den navštívil Janskou kapli, měl možnost spatřit doplněnou a mírně přestavěnou expozici k válce 1866.

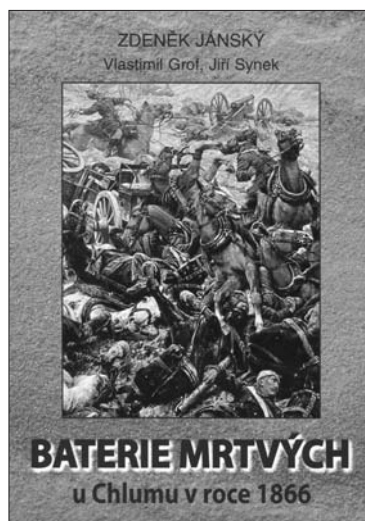
Dne 3. července se konala v kostele Proměnění Páně na Chlumu tradiční zádušní mše za padlé vojáky z bitvy u Hradce Králové, jejímž celebrantem byl administrátor římskokatolické farnosti Všestary P. Jan Šlégr. Po bohoslužbě následovalo žehnáni nově zrekonstruovaného pomníku Baterie mrtvých.

V pátek 5. července se uskutečnil tradiční pochod uniformovaných jednotek bojištěm u Hradce Králové na trase ze Mžan do Třesovic. I přes nepřízeň počasí byly menší bojové ukázky pro veřejnost uspořádány u Mokrovous a Třesovic. Odpoledne se uniformované jednotky účastnily kulturní akce na Masarykově náměstí v Hradci Králové.

V sobotu 6. července vyvrcholily vzpomínkové akce u příležitosti 147. výročí prusko-rakouské války roku 1866 tradiční akcí na Chlumu u Hradce Králové. Od 10.30 hodin defilovaly uniformované jednotky bojištěm u Chlumu a nakonec se shromáždily za válečným muzeem u pomníku Baterie mrtvých. Přípomínka vojáků padlých v bitvě u Hradce Králové a také 120. výročí vzniku pomníku Baterie mrtvých byly nosnými myšlenkami následujícího pietního aktu organizovaného Komitétem 1866, kterého se kromě uniformovaných jednotek zúčastnili zástupci Královéhradeckého kraje, armády České republiky, města Hradce Králové, obce Všestary, Muzea východních Čech a střední průmyslové školy sochařské v Hořicích. V rámci pietního aktu uvedla ředitelka MVČ novou výstavu ve válečném muzeu na Chlumu týkající se právě nedávno restaurované Baterie mrtvých. Po krásném proměnném koncertu vojenské hudby 6. praporu polních myslivců z Náchoda následovalo tradiční všemi očekávané zakončení

programu. Tím byla rozsáhlá bitevní ukázka v tomto roce tematicky zaměřená na poslední boj dělostřelecké baterie č. 7/VIII setníka Augusta van der Groebena. Na 500 účastníků z České republiky, Rakouska, Německa, Polska a USA v dobových rakouských, pruských a saských uniformách svedlo krutý boj, v němž se nešetřilo střelivem a dělostřelecké baterie pálily tak, že se až zem chvěla. Bitevní ukázka byla organizována Gardou města Hradce Králové v rámci Projektu Königgrätz 1866, spoluorganizátory bylo Muzeum východních Čech v Hradci Králové, obec Všestary a Komitét 1866.

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Přední strana obálky nového vydání publikace Z. Jánského

V režii nové redakční rady vyšla v uplynulém roce další dvě čísla 22. ročníku spolkového časopisu Bellum 1866. Obě se podařilo vydat v termínech konání valných hromad, což usnadnilo jejich distribuci. První číslo bylo opět věnováno čistě spolkovým záležitostem, významnou část druhého čísla vyplnil blok článků věnovaných pomníku Baterie mrtvých.

Nejvýznamnější publikací vydanou v roce 2013 bylo 3. přepracované vydání knihy Zdeňka Jánského Baterie mrtvých u Chlumu v roce 1866 vydané u příležitosti 120. výročí vzniku pomníku Baterie mrtvých a jeho celkové rekonstrukce. Původní text Z. Jánského je doplněn novými kapitolami Výzbroj a organizace rakouského dělostřelectva (V. Grof) a Rozsáhlá rekonstrukce pomníku v letech 2012-2013 (J. Synek). Publikace čítá celkem 80 stran, včetně 15 stran barevných obrazových příloh.

PODPORA ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU

V sobotu 30. března byla v Tovačově slavnostně otevřena nová naučná stezka „Po stopách bitvy u Tovačova 1866“, za účasti zástupců města, Komitétu 1866, uniformovaných členů spolků vojenské historie a přibližně 60 diváků. Poté se v Arkádovém křídle tovačovského zámku uskutečnila vernisáž nové stálé expozice věnovaná bojům v okolí města v roce 1866.

V Severočeském muzeu v Liberci byla 4. dubna slavnostně otevřena výstava věnované prusko-rakouské válce roku 1866, která byla instalována u příležitosti 145. výročí postavení pomníku v liberecké Zahradě vzpomínek.

Dne 5. května Město Turnov instalovalo stojan vlastní konstrukce s naučnou tabulí popisující události v době války roku 1866. Tabule se nachází vedle zdi

hřbitova, který se rozkládá u kostela sv. Matěje a její bližší obsah je popsán v Bellu č. 1/2013, str. 34.

V neděli 8. prosince byl na mnichovohradištském bojišti u Sychrova u pomníku ev. č. 35 osazen stojan s informačním panelem, tzv. pavézou. Zcela zaniklý pomník byl obnoven a vysvěcen v roce 2012 (viz Bellum 1866 č. 1/2013, s. 31-32) spolu s tabulkou popisující věnování památky saskému jezdci z 1. jezdeckého pluku padlému v bitvě 28. 6. 1866 (v té době však nebyla známa totožnost tohoto vojáka). V letošním roce se podařilo dalším bádáním jméno i hodnost zjistit a to dokonce i s názvem lokality, z které voják pocházel! Po 147 letech tedy bylo možno k hrobu přiřadit jméno pohřbeného, kterým byl jezdec Johann Traugott Heinrich Hofmann, pocházející z Großschweidnitz u města Löbau, ze 4. čety 5. eskadrony saského 1. jezdeckého pluku. Dřívějším pátráním mezi obyvateli dnešního Sychrova byla zjištěna tradující se informace, že zde padl nějaký jezdec. Ještě před tím se podařilo vypátrat jméno pruského pěšáka, který výstřelem z jehlovky zasáhl nepřátelského jezdce. Tím střelcem byl svobodník Bös z 9. setniny 7. vestfálského pěšího pluku č. 56, který vystřelil na svůj cíl nacházející se ve vzdálenosti 500 kroků. Saská četa byla u Sychrova poslední jednotkou rakousko-saského sboru a měla za úkol, před ústupem na Kněžmost, v členitém terénu pozorovat postup předvoje pruské 14. pěší divize Labské armády, v jehož čele se nacházel fyzilírský prapor pěšího pluku č. 56. Sasové, navíc na koních, byli relativně v bezpečí, když uvážíme, že se Prusové nacházeli v údolí a navíc je v postupu od Mohelnice nad Jizerou zdržel poškozený most přes řeku, takže ji museli nejdříve přebrodit s odepnutými opasky zavěšenými okolo krku a se zvednutými puškami. Díky finančnímu zajištění ze strany města Mnichovo Hradiště se podařilo vyrobit zmíněnou pavézu a výše uvedené informace byly v jejím textu doplněny o další informace, které návštěvníkovi přiblíží dění

Montáž stojanu s informačním panelem u Sychrova 8. 12. 2013 (foto D. Koral)

na tomto úseku bitvy u Mnichova Hradiště. Obrazová část pavézy je tvořena barevnou reprodukcí svobodníka fyzilírského praporu pruského pěšího pluku č. 56 a jezdce saského 1. jízdního pluku. Rovněž je zde podobenka velitele 9. setniny pěšího pluku č. 56 setníka Otto von Monbarta a podobenka saského korunního prince Alberta von Sachsen. Z historického hlediska je zajímavé, že se podařilo veřejnosti ukázat jeden konkrétní okamžik války roku 1866 a navíc se podařilo vypátrat jméno střelce i jeho oběti. Hofmann je tak zatím prvním známým saským vojákem, který zemřel přímo v bojové akci na území České republiky (saský armádní sbor byl jako celek nasazen až později v bitvě u Jičina).

V sobotu 14. prosince byla v Hodkovicích nad Mohelkou u kostela sv. Prokopa odhalena naučná tabule popisující průběh války roku 1866 v tomto městě. Slavnostnímu aktu předcházela přednáška v obřadní síni radnice, která se stala i prezentací jednotlivých informací a obrazového materiálu tabule. Veřejnost byla mimo jiné seznámena s průběhem srážky 26. června 1866 u Sychrova. Právě z tohoto střetnutí je na hodkovickém hřbitově pohřben fyzilír Gottlieb Wilhelm Panier z pruského 4. durynského pěšího pluku č. 72. Další výklad se týkal pruské okupace města a její civilní oběti Josefa Appelta. V rámci přednášky byly sděleny také údaje k fyzilíru Wilhelmovi Theodorovi Heidrichovi z pruského 1. durynského pěšího pluku č. 31 narozenému v Auleben, kraj Sangerhausen, který byl zraněn 26. června 1866 u Svijan-Podolí a ve věku 23. let zemřel 30. června v hodkovickém lazaretu. Jeho jméno se nachází na desce pomníku a je zatím jediným pruským vojákem, ke kterému byly zjištěny další podrobnosti. Tabule v Hodkovicích n. M. a Turnově se staly zastávkami na trase naučné stezky, která začíná v Chrastavě a končí v obci Mužský u Mnichova Hradiště.

Odhalení naučné tabule v Hodkovicích n. M. (foto P. Lazurko)

SPOLKOVÁ ČINNOST KOMITÉTU 1866

V roce 2013 se konalo celkem osm zasedání předsednictva, z toho jedno se konalo v rámci valné hromady po uskutečnění voleb, kde byli v rámci předsednictva zvoleni funkcionáři a rozděleny další funkce. Konaly se v termínech 19. ledna, 16. února, 16. března, 20. dubna, 25. května (Josefov), 5. října a 7. prosince (ostatní v Hradci Králové). Zasedání předsednictva dne 7. září nebylo usnášeníschopné. Konaly se také 2 valné hromady: 34. výroční valná hromada, která se uskutečnila 20. dubna 2013 v Hradci Králové a 35. valná hromada 27. října 2013 na Chlumu.

Na 34. výroční valné hromadě se rozloučil dosluhující předseda Josef Komárek a proběhly řádné volby, z nichž vzešlo nové předsednictvo spolku.

35. valná hromada na Chlumu v audiosálu Muzea války 1866 se nesla především v duchu připomínky 125. výročí založení prvního spolku pečujícího o památky z války roku 1866. Po valné hromadě se uskutečnil pietní akt u pomníku 2. praporu polních myslivců v Hoříněvsi.

SPOLUPRÁCE S ÚŘADY STÁTNÍ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY

Spolupráce s úřady pokračuje až na drobné výjimky v dobré atmosféře, většina místních samospráv je vstřícná ke spolupráci při údržbě a obnově památek ležících na jejich katastrálních územích. Pro mnoho samospráv není problém přispět dle finančních možností svého rozpočtu na opravy pomníků, jsou-li pečlivě připraveny a odpovídajícím způsobem prezentovány. Města a obce také oceňují spolupráci na úrovni technických referentů Komitétu 1866 při přípravě žádostí o dotace z různých grantových programů. Komitét zde poskytuje podklady k žádostem o grant, zajišťuje odborné posouzení stavu předmětných památek a v mnoha případech garantuje vlastní realizaci.

GRANTOVÁ A DOTAČNÍ POLITIKA KOMITÉTU 1866

Komitét 1866 získal v roce 2013 dotaci 25.000 Kč od města Jičína na údržbu naučné stezky na jičínském bojišti. Dále obec Boseň poskytla částku 8.000 Kč na opravu kříže, obec Všeštery 27.000 Kč na opravu pomníků v Bríze a město Dvůr Králové nad Labem 15.000 Kč na opravu pomníků na tamním bojišti.

Také v roce 2013 byla zajišťována udržitelnost celkem čtyř projektů realizovaných z prostředků evropských fondů v období 2008-13. Největšího rozsahu z hlediska jeho udržitelnosti dosáhl projekt Historické rekonstrukce – společný turistický produkt v česko-polském pohraničí, v jehož rámci byly uskutečněny dvě kulturní akce – Pochod historických jednotek v Třesovicích a Mokrovousích 5. 7. 2013 a vzpomínková akce v Provodově 14. 7. 2013. Členové historických jednotek v uniformách pořízených v rámci projektu se pak účastnili i partnerů z projektu – v Josefově (13. 7.), Klodzku (16. – 17. 8.) a Kozle (13. – 14. 9.). V roce 2013 byla vydána dvě čísla periodika *Bellum 1866* a pokračovalo se ve zpracovávání generálního soupisu válečných hrobů a pomníků z války roku 1866. Tiskové výstupy z projektu byly použity na propagaci projektu v rámci dětského dne v Náchodě (8. 9.) a při prezentaci výstavy *Via Belli* v Liberci a při přednášce v Tovačově.

V rámci udržitelnosti projektu *Kladské pomezí* v zrcadle dějin byly mimo jiné uspořádány dvě kulturní akce (centrální akce v Prachově 11. 5. a vzpomínková akce na Chlumu 6. 7.), v rámci projektu *Záchrana památek historického významu na Královéhradecku* byla především prováděna pravidelná údržba vybraných památek a jejich drobné opravy a v rámci projektu *Oživení historických památek v česko-polském pohraničí* zajišťoval Komitét 1866 celkovou údržbu vojenského hřbitova v České Skalici a prezentoval výstavu *Via Belli* v Liberci a Josefově.

ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ ZA ROK 2013

Hospodaření Komitétu 1866 v roce 2013 stručně a přehledně shrnují níže uvedené tabulky. Základní informací, kterou z nich lze vyčíst je, že Komitét 1866 hospodařil se schodkem, což však souhlasí s rozpočtovými předpoklady. Spolek je totiž vázán projekty, do nichž se v minulých letech zapojil a musí pro jejich tzv. udržitelnost pořádat různé akce v předem přislíbeném rozsahu (z největších lze jmenovat centrální akci Komitétu 1866, pochod historických jednotek po královéhradeckém bojišti, prezentaci výstavy Via Belli 1866 či údržbu vojenského hřbitova v České Skalici). Za schodkem tedy nelze vidět špatné hospodaření spolku, ačkoliv v důsledku jarní valné hromady došlo ke změně na postu hospodáře.

Základní přehled o hospodaření

Účet	Počáteční stav (1. 1. 2013)	Konečný stav (31. 12. 2013)
Pokladna	162.088,00 Kč	19.997,00 Kč
Běžný účet 175240807	421.187,79 Kč	443.376,09 Kč
Účet Pomník Střezetice 176789244	119.267,29 Kč	149.666,29 Kč
Běžný účet HR 211472198	971,25 Kč	511,80 Kč
Celková suma v Kč	703.514,33 Kč	613.551,18 Kč
Devizový účet 228767881	1.744,25 EUR	261,25 EUR

Hospodaření podle středisek a akcí

	Středisko	Příjmy	Výdaje	Zisk
1	Péče o památky	85.000,00 Kč	141.116,00 Kč	-56.116,00 Kč
2	Publikační činnost	52.105,00 Kč	67.090,00 Kč	-14.985,00 Kč
3	Kulturní akce	43.000,00 Kč	140.258,00 Kč	-97.258,00 Kč
4	Spolupráce	0,00 Kč	1.000,00 Kč	-1.000,00 Kč
5	Spolková činnost	414.467,85 Kč	375.465,80 Kč	39.002,05 Kč
6	Výstavy a expozice	62.700,00 Kč	59.453,00 Kč	3.247,00 Kč
	Celkem	657.272,85 Kč	784.382,80 Kč	-127.109,95 Kč

VÝVOJ ČLENSKÉ ZÁKLADNY

Přestože se v uplynulém roce počet nově přijatých členů zvýšil, mezi trojicí přijatých členů figuruje netradičně rovněž občan Spojeného království, celkově se snížil počet řádných členů o pět na 99 členů. Při každoroční revizi uhrazených příspěvků muselo být pro neplnění této základní členské povinnosti ukončeno členství hned osmi členům.

Stav k datu	Řádný člen			Čestný člen			Zasloužilý člen		
	celkem	z toho žen	z toho PO*	celkem	z toho žen	z toho PO	celkem	z toho žen	z toho PO
31. 12. 2004	112	6	1	6	0		20	1	12
31. 12. 2005	122	9	1	6	0		20	1	12
31. 12. 2006	128	13	1	7	0		32	1	21
31. 12. 2007	126	15	1	6	0		32	1	21
31. 12. 2008	122	14	2	6	0		32	1	21
31. 12. 2009	111	10	2	6	0		32	1	21
31. 12. 2010	115	11	2	6	0		31	0	21
31. 12. 2011	108	11	1	5	0		31	0	21
31. 12. 2012	104	10	1	4	0		31	0	21
Stav k 31. 12. 2013	99	10	1	4	0		31	0	21

* právnická osoba

Graf vývoje členské základny v letech 1990 až 2013

